

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om kommunala pensionstillskott.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 320, vilken tilldelats andra lagutskottet, har herr *Senander m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om proposition med förslag om sådan ändring i lagen om kommunala pensionstillskott så att folkpensionstagare, invalider och blinda, föräldralösa barn och invaliders barn och mödrar, vilka äro i behov av att få tillägg till sina pensioner eller andra slag av understöd, obligatoriskt erhålla kommunala pensionstillskott i stället för fattigvård och att dessa tillskott måtte utgå oavsett vederbörandes mantals-skrivningsort och hemorts rätt».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Den nu gällande *lagen den 18 juni 1937 om kommunala pensionstillskott m. m.*, som föregåtts av flera lagar i ämnet, är — med uteslutande av ikraftträdandebestämmelsen — av följande lydelse.

Till beredande *dels* av understöd (kommunala pensionstillskott), i penningar eller naturaförmåner åt personer, vilka uppbära folkpension enligt lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering och icke jämlikt 9 § 1—3 styckena samma lag äro uteslutna från tilläggspension, men ändock finnas vara i behov av fattigvård, *dels* av understöd (kommunala tillskott till invalidunderstöd eller till blindhetsersättning) av enahanda slag åt personer, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat de uppbära understöd enligt förordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd eller ersättning enligt förordningen den 20 april 1934 om blindhetsersättning, *dels* av understöd (kommunala tillskott till barnbidrag eller till bidragsförskott) av enahanda slag åt barn, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat för dem utgå barnbidrag enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag eller bidragsförskott enligt lagen den 18 juni 1937 om förskottering av underhållsbidrag till barn, *dels ock* av bidrag (kommunala sjukvårdsbidrag) till bestridande, gemensamt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av arbetsoförmåga, må fattigvårdssamhälle ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att tillskott och bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Sådana tillskott och bidrag må icke tilldelas andra

personer än dem, som äro mantalsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I övrigt äger samhället bestämma de grunder, som för beviljande av tillskott och bidrag böra av fattigvårdsstyrelsen iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att bevilja tillskott och bidrag i den mån styrelsen prövar nödigt. Tillskott må efter omständigheterna jämkas eller indragas.

Förslag till vissa bestämmelser om kommunala pensionstillskott framlades redan år 1912 av den s. k. ålderdomsförsäkringskommittén. I det av Kungl. Maj:t till 1913 års riksdag framlagda förslaget till lag om allmän pensionsförsäkring upptogs de av kommittén föreslagna bestämmelserna i något förändrad form. Särskilda utskottet vid 1913 års riksdag uttalade i sitt utlåtande, att utskottet funne förslagets syfte värt uppmärksamhet, men att det emellertid syntes utskottet, att stadgandet borde anses falla utom ramen för ett försäkringssystem, och att det icke vore osannolikt, att vad man med detsamma velat vinna skulle kunna ernås på annan väg. Vid sådant förhållande fann utskottet lämpligt låta bestämmelsen utgå ur lagförslaget. Vid frågans behandling i riksdagen bifölls detta utskottets förslag.

Frågan om kommunala pensionstillskott upptogs sedermera av pensionsstyrelsen, som i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1917 gjorde framställning angående kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag utan fattigvårds natur. Enligt ett av pensionsstyrelsen i skrivelsen framlagt förslag till lag i ämnet skulle, därest pension (understöd) som tilldelats någon jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring funnes icke vara tillräckligt för hans försörjning och pensionstagaren i följd därav vore i behov av fattigvård, den kommun till vilken pensionstagaren i fattigvårdshänseende hörde, äga att i den ordning och efter de grunder som av kommunen bestämdes till hans pension lämna ett tillskott i penningar eller naturaförmåner, vilket icke skulle anses såsom fattigvård.

Mot förslaget invände kammarrätten i avgivet remissyttrande bl. a., att förslaget kunde bereda ett fattigvårdssamhälle möjlighet att befria sig från skyldigheten att försörja en sin pensionstagare som tillika vore fattighjon, såframt denne ej uppnått sådan ålder, 60 år, att ändring av hemortsrätten därefter ej kunde äga rum. Det fattigvårdssamhälle, där en sådan pensionstagare hade hemortsrätt och åtnjöte försörjning, kunde nämligen — efter att hava genom löfte om bättre underhåll i en eller annan form förmått honom att inflytta till annan kommun — genom att där under erforderlig tid lämna honom pensionstillskott så att han ej behövde fattigvård, överflytta hans hemortsrätt till den andra kommunen.

I den proposition, nr 135, varigenom förslaget till lag om fattigvård förelades 1918 års riksdag upptogs även pensionsstyrelsens nyssnämnda förslag i överarbetat skick. Föredragande departmentschefen anförde, att den av kammarrätten berörda olägenheten i pensionsstyrelsens förslag torde kunna avhjälpas genom en föreskrift att pensionstillskott icke finge lämnas till an-

nan pensionär än sådan, som för året vore mantalsskriven inom kommunen. Inskränkningen syntes sakna nämnvärd betydelse för tillämpningen av stadgandet om pensionstillskott. Genom den av departementschefen sålunda förordade anordningen vunnes för övrigt ett av pensionsstyrelsen antytt önskemål, att pension och pensionstillskott såvitt möjligt utginge från samma kommun.

I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen ett flertal motioner. Bland annat yrkade herr Olsson i Ramsta i motionen nr 351 i andra kammaren — under framhållande, att beviljandet av kommunalt pensionstillskott och kommunalt sjukvårdsbidrag borde bli en skyldighet för fattigvårdssamhället — att riksdagen måtte besluta, att nämnda förmåner skulle utgå i penningar eller naturaförmåner till de personer, vilka förklarats berättigade till pension eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring men ändock funnes vara i behov av fattigvård, efter grunder som av vederbörande utskott kunde bli föreslagna. Herr Hage framställde i motionen nr 352 i andra kammaren ett liknande yrkande.

Andra särskilda utskottet, som behandlade propositionen jämte i anledning därav väckta motioner, yttrade i sitt däröver avgivna utlåtande nr 1, bland annat följande:

Yrkandet, att det skulle åläggas kommunerna såsom en skyldighet att utgiva kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag går vida utöver det föreliggande förslaget. Innan en sådan anordning beslutes, kräves en mera ingående utredning än den, som nu föreligger. Vid genomförandet av anordningen måste tydligen närmare regler givas för de förpliktelser som skulle läggas på kommunerna. Motionärernas förslag i denna del synes utskottet för övrigt stå i strid mot den princip, som ligger till grund för lagen om allmän pensionsförsäkring, nämligen att staten skall bära den huvudsakliga delen av kostnaden för pensionsförsäkringen. De pensionstillskott varom här är fråga skulle mångenstädes komma att uppgå till lika stort belopp som pensionstilläggen och enligt motionärernas förslag skulle kommunerna få ensamma bära denna utgift. Anordningen skulle alltså öka kommunernas skattebördor och sannolikt även ojämnheter i fördelningen. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkanden.

Beträffande frågan om villkor med avseende å mantalsskrivningsort och hemortsrätt för erhållande av kommunalt pensionstillskott och sjukvårdsbidrag gjorde utskottet ingen erinran i anledning av Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan kamrarna vid behandlingen av utlåtandet stannat i skiljaktiga beslut, bland annat beträffande det nu ifrågavarande lagförslaget, samt utskottet i avgivet memorial med förslag till sammanjämkning hemställt, att utskottets i utlåtandet avsedda lagförslag måtte antagas med viss jämkning, som saknar intresse i förevarande sammanhang, biföllo kamrarna vad utskottet i memorialet hemställt.

Den i enlighet med ovanstående redogörelse tillkomna lagen om kommunala pensionstillskott och sjukvårdsbidrag, som utfärdades den 14 juni 1918 och trädde i kraft den 1 januari 1919, efterföljdes av lagar i ämnet den

20 april 1934 och den 15 maj 1936 samt slutligen av nu gällande lag av den 18 juni 1937. I 1934 års lag upptogs stadganden om kommunala tillskott till blindhetsersättning; i övrigt överensstämde lagen med den år 1918 antagna. Genom 1936 års lag bragtes lagstiftningen i överensstämmelse med 1935 års pensionsförsäkringsreform, varvid bestämmelserna om kommunala tillskott till invalidunderstöd infördes. Slutligen bereddes genom lagen 1937 möjlighet åt kommunerna att lämna tillskott utan fattigvårds karaktär till barnbidrag och bidragsförskott.

Vid 1944 års riksdag hemställde herr Nilsson i Landskrona m. fl. i en in- om andra kammaren väckt motion nr 46, att »riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till ny lag om kommunala pensionstillskott så utformad, att till folkpensionärer och med dem jämställda, vilka vore i behov av kommunalt understöd, detta understöd *skulle* utgå i form av kommunalt pensionstillskott utan fattigvårdskaraktär».

Andra lagutskottet behandlade motionen i samband med ett flertal motioner om ändringar i folkpensioneringslagen. Utskottet anförde i sitt i ärendet avgivna utlåtande nr 29, efter det utskottet yttrat sig i anledning av sistnämnda motioner och funnit de däri upptagna spörsmålen vara förtjänta av beaktande, att en reformering av folkpensioneringslagen i av utskottet förut angivna hänseenden måste medföra, att jämväl lagen om kommunala pensionstillskott m. m. gjordes till föremål för översyn. Samtliga de berörda frågorna vore emellertid föremål för socialvårdskommitténs utredningsarbete. I ett i december 1942 avgivet betänkande med förslag angående socialvårdens organisation m. m. hade kommittén såsom ett huvudsyfte vid reformeringen av folkpensioneringen framhållit önskemålet om ur försörjnings- syfte bättre avvägda pensioner än dem som nu utginge. Bland spörsmål, som enligt kommitténs mening borde omprövas, nämnde utskottet frågan om ändrade grunder för kommunala pensionstillskott. Vidare anförde utskottet, att statsrådet och chefen för socialdepartementet i ett interpellationssvar i första kammaren den 17 november 1943 förklarar sig anse att bl. a. nu ifrågavarande spörsmål måste utredas av kommittén. Utskottet påpekade slutligen, att departementschefen i propositionen nr 173 till 1944 års riksdag med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgupper jämlikt folkpensioneringslagen yttrat, att socialvårdskommit- téns arbete bedreves med inriktning på att förslag i ämnet skulle föreligga i sådan tid, att frågan kunde underställas 1946 års riksdag. Då sålunda samtliga de i motionerna behandlade frågorna vore föremål för utredning, funne utskottet icke skäl föreslå riksdagen att antaga lagändring eller göra någon framställning till Kungl. Maj:t i anledning av motionerna. Utskottet ville emellertid understryka vikten av att det fortsatta utredningsarbetet bedreves med all skyndsamhet och att Kungl. Maj:t så snart ske kunde förelade riksdagen de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde på nu anförda skäl, att de i utlåtandet nr 29 behandlade motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Denna

hemställan avslogs av riksdagen, som i stället biföll ett under överläggningen i kamrarna framställt yrkande, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om framläggande av förslag snarast möjligt till en allmän förbättring av utgående folkpensioner och invalidunderstöd.

Lagen om kommunala pensionstillskott m. m. ger möjlighet för fattigvårdssamhälle att ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande för beredande av understöd, s. k. kommunala pensionstillskott, till personer, som uppbära folkpension men ändock finnas vara i behov av fattigvård. Sådant tillskott skall icke anses såsom fattigvård. I samma ordning må understöd utdelas såsom tillskott till invalidunderstöd, blindhetsersättning, barnbidrag eller bidragsförskott samt såsom sjukvårdsbidrag i vissa fall. Tillskott eller bidrag av i lagen omfördäld beskaffenhet må icke tilldelas andra personer än dem, som äro mantalsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I motionen har nu yrkats riksdagsskrivelse med begäran om sådan ändring i lagen, att de personer, som må kunna erhålla dylika tillskott och bidrag, obligatoriskt skola erhålla sådana i stället för fattigvård samt att tillskott eller bidrag måtte utgå oavsett vederbörandes mantalsskrivningsort och hemortsrätt.

Utskottet.

Såsom motionärerna framhållit ha tillskott och bidrag enligt ifrågavarande lag utgått endast i begränsad omfattning. Flera olika omständigheter torde ha bidragit härtill. En av anledningarna till den begränsade tillämpningen av lagen kan vara det förhållandet, att vid bedömande huruvida kommun är berättigad till understöd av skatteutjämningsmedel kommunens utgifter för pensionstillskott och andra förmåner enligt 1937 års lag i motsats till direkta fattigvårdsutgifter icke torde inräknas bland de utgifter, som måste uppgå till visst belopp för att rätt till dylikt understöd skall föreligga, samt att skattetyngda kommuner fördenskull kunna ha funnit det förmånligt att vid ansökan om understöd av skatteutjämningsmedel redovisa havda utgifter icke såsom förmåner av nyssnämnda beskaffenhet utan såsom direkta fattigvårdsutgifter.

Motionärerna ha betonat önskvärdheten av att särskilt folkpensionärerna i större utsträckning än för närvarande erhålla kommunala tillskott utan fattigvårds karaktär. Utskottet delar den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck i motionen. Detta spörsmål sammanhänger nära med den aktuella frågan om en reformerad folkpensioneringslagstiftning. Enligt uppgift i innevarande års riksdagsberättelse torde socialvårdskommittén komma att avgiva förslag angående sådan reform under hösten 1945. Kommittén har i ett i december 1942 avgivet betänkande, innefattande utredning och förslag angående socialvårdens framtida organisation m. m., anfört, att kommittén vid reformering av folkpensioneringen kommer att taga ställning till bl. a. frågan om ändrade grunder för kommunala pensionstillskott. Att så kommer att ske har även framhållits av statsrådet och chefen för socialdepartementet i ett interpellationssvar i första kammaren den 17 november 1943. Hur folkpensioneringslagstiftningen för framtiden utformas måste på ett av-

görande sätt inverka på frågan, huruvida de kommunala pensionstillskotten böra bibehållas och, därest detta spörsmål besvaras jakande, på vilka villkor de skola utgå. Även övriga grenar av socialvården äro föremål för kommitténs utredningsarbete.

Av nu angivna skäl torde någon framställning till Kungl. Maj:t rörande ändring av 1937 års lag icke vara erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 februari 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Forslund**, *Olof Carlsson, Björkman**, *Hallagård, Nils Elowsson, Englund** och *Gunnar Andersson**;

från andra kammaren: herr *Olovson* i Västerås, fru *Johansson*, herrar *Carlsson* i Bakeröd, *Andersson* i Gisselås, *Lundberg* i Uppsala, *Holmberg**, *Andersson* i Alfredshem och *Osterman*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Holmberg*.